

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ З УРАХУВАННЯМ ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО ЧАСУ

Сучасні реалії функціонування територіальних громад в Україні визначаються впливом масштабних воєнних викликів, які докорінно змінюють умови здійснення місцевого самоврядування, структуру економічних відносин і підходи до управління розвитком територій. Війна спричинила не лише руйнування інфраструктури, міграцію населення та зниження інвестиційної активності, але й поставила перед громадами завдання оперативного реагування на кризові ситуації, відновлення економічної стійкості та забезпечення базових потреб населення.

Державна стратегія регіонального розвитку України на 2021 – 2027 роки є базовим державним планово-стратегічним документом у сфері регіональної політики, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 695 [1]. Основною метою Державної стратегії регіонального розвитку України на 2021 – 2027 роки є забезпечення сталого, інклюзивного та збалансованого розвитку регіонів України. Вона має системний характер і тісно пов'язана з іншими ключовими стратегічними документами держави. Вона узгоджується з положеннями Національної економічної стратегії на період до 2030 року [4], державними програмами цифровізації та екологічної модернізації, а також зі Стратегією створення безбар'єрного простору в Україні, що ґрунтується на принципах рівного доступу та соціальної інклюзії. У документі також відображено засади сталого розвитку відповідно до Цілей сталого розвитку ООН, зокрема акценти на економічній стійкості, екологічній безпеці, соціальній згуртованості та доброму врядуванні.

Таким чином, Державна стратегія регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки виступає рамковим документом державної регіональної політики, що визначає стратегічні орієнтири для територіального розвитку України. Вона спрямована на формування ефективної, справедливої та децентралізованої моделі управління регіонами, де ключовим завданням є не лише економічне зростання, а й підвищення добробуту населення, збалансованість розвитку територій і зміцнення їхньої спроможності до саморозвитку. У цих умовах стратегічне управління розвитком територіальної громади набуває особливого значення як інструмент системного і довгострокового планування, що дозволяє поєднати поточні дії з баченням майбутнього відновлення.

У воєнний період стратегічне управління набуває нових рис: зростає роль кризового менеджменту, партнерства між громадою, бізнесом і державою, розширюється функціональне поле місцевих органів влади, які стають не лише адміністраторами ресурсів, а й мобілізаційними центрами розвитку. Водночас акцент зміщується на прозорість управлінських рішень, цифровізацію процесів та залучення громадян до прийняття стратегічно важливих рішень.

У серпні 2023 року уряд України затвердив Порядок розроблення Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року та План заходів з її реалізації [3]. Ці документи враховували нові виклики, пов'язані з війною та процесами відновлення, а також робили особливий акцент на забезпеченні безпеки та стійкості територій. Вони мали на меті створити комплексну систему стратегічного планування, здатну адаптуватися до динамічних соціально-економічних умов і потреб територіальних громад.

У серпні 2024 року постановою Кабінету Міністрів України № 940 до Державної стратегії регіонального розвитку були внесені зміни [2], які передбачали доповнення новими пріоритетами та напрямками діяльності. Серед таких пріоритетів визначено відновлення територій і посилення стійкості громад, реінтеграцію деокупованих територій, а також адаптацію до нових безпекових, економічних і демографічних реалій. Для планів заходів на 2025 – 2027 роки конкретизовано напрями, які включають реінтеграцію деокупованих

територій та відновлення системи публічної влади на цих територіях, що має сприяти стабілізації життя громад і забезпеченню ефективного управління. Зміни також передбачають застосування сучасних технологій, зокрема геоінформаційних систем моніторингу, які дозволяють відстежувати реалізацію стратегій у режимі реального часу, особливо в умовах відновлення інфраструктури та соціально-економічної діяльності. Це дає змогу точніше оцінювати прогрес, координувати дії органів влади та своєчасно коригувати плани для досягнення максимального ефекту від впровадження стратегії.

У Державній стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки доповнено розділ «Відновлення територій і посилення стійкості громад», який є суттєво доповненим компонентом, який відображає зміщення акценту від традиційного підходу, орієнтованого виключно на розвиток, до комбінованого підходу, що поєднує відновлення та розвиток.

Під «відновленням територій» розуміють комплекс дій, спрямованих на відновлення інфраструктури, житла, комунальних послуг, транспортних мереж та роботу з наслідками руйнувань, спричинених воєнними діями або тимчасовою окупацією, а під «посиленням стійкості громад» мається на увазі підвищення здатності територій ефективно протистояти майбутнім шокам, зокрема воєнним, економічним і демографічним. Це передбачає розвиток інституційної спроможності місцевих органів влади, створення систем швидкого реагування на кризові ситуації, зміцнення соціального капіталу, активне залучення громадян до управлінських процесів та формування безпечного середовища для життя й діяльності.

Державна стратегія інтегрує питання безпеки, адаптації, реінтеграції, мобілізації ресурсів та партнерства з міжнародними донорами. У Плані заходів на 2025 – 2027 роки це проявляється у конкретних напрямках, таких як реінтеграція деокупованих територій та відновлення системи публічної влади на цих територіях. Важливо, що відновлення територій і підвищення стійкості громад розглядаються не як окремі проєкти, а як невід’ємна частина регіональної політики, інтегрована у загальні стратегії розвитку, що забезпечує їх комплексний і системний характер.

Таким чином, воєнний стан і війна внесли суттєві корективи в практику стратегічного управління регіональним розвитком: з’явилася потреба інтегрувати питання безпеки, відновлення інфраструктури, внутрішнього переміщення населення, мобільності ресурсів та пріоритетів у коротко- та середньостроковій перспективах. Законодавчі й підзаконні акти були адаптовані або інтерпретовані в напрямі забезпечення безперервності надання публічних послуг та можливостей для оперативного відновлення.

Перелік посилань:

1. Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року: Постанова Кабінету міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-п>.
2. Про внесення змін до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінет Міністрів України від 13 серпня 2024 р. № 940. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/940-2024-%D0%BF#Text>.
3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету міністрів України від 5.08.2020 № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.
4. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>.